

BoekStart maakt slimmer!

Het promotieonderzoek van Heleen van den Berg wordt eind 2014 gepubliceerd. Begeleider is hoogleraar orthopedagogiek Adriana Bus van de Universiteit Leiden.

Inleiding

Praten tegen baby's maakt ze slimmer. Ze bouwen daardoor al vroeg een voorsprong op, niet alleen in talige maar ook in cognitieve, sociale en emotionele vaardigheden. Zo wordt een goede basis gelegd voor later leren op school. Het leesbevorderingsprogramma BoekStart¹ stimuleert daarom dat ouders hun baby al in het eerste levensjaar voorlezen. En met succes!

Verschillen in woordenschat tussen BoekStart- en niet-BoekStartkinderen zijn al meetbaar als kinderen vijftien maanden oud zijn. In de periode daarna worden de verschillen alleen maar groter. Het succes van BoekStart hangt in hoge mate af van de lokale Bibliotheken; zij fungeren als onmisbare kenniscentra waar ouders terecht kunnen voor geschikte materialen en advies. Het is belangrijk dat zij ook in de toekomst die cruciale rol kunnen vervullen.

Het belang van de Bibliotheek

BoekStart bevordert een vroege start met voorlezen. Ouders van baby's kunnen bij vrijwel alle Bibliotheken gratis een koffertje ophalen met informatie over voorlezen en exemplarisch materiaal, waaronder een stoffen babyboekje en een dreumesboekje (met liedjes-cd). Tevens ontvangt de ouder voor de baby een gratis abonnement op de Bibliotheek. De lokale Bibliotheek biedt een ruim aanbod aan babyboekjes en adviseert ouders over voorlezen met baby's: waarom een vroege start in het eerste levensjaar zo belangrijk is en hoe je tijdens het voorlezen bijvoorbeeld de aandacht van je baby kunt trekken.

De onderzoekers² ontwierpen een instrument om te bepalen in hoeverre ouders hun baby meer gaan voorlezen onder invloed van BoekStart, waarbij ze probeerden te vermijden dat ouders sociaal-wenselijke antwoorden konden geven: uit een lange lijst afbeeldingen van bestaande en nep babyboekjes moesten de ouders de bestaande selecteren. Wie voorleest, zal immers vaker babyboekjes lenen en/of kopen en dus bekender zijn met het aanbod babyboekjes. De hogere scores van BoekStartouders van baby's van acht maanden oud indiceren dat die hun baby meer voorlezen dan ouders die niet meedoen met BoekStart. Uit de vragenlijst bleek dat meer dan de helft van de BoekStartouders ten minste eens per maand de Bibliotheek bezoekt voor nieuwe babyboekjes. Kennelijk fungeert voor BoekStartouders de Bibliotheek als inspiratiebron.

Moeilijk temperament

Zelfs het voorleesgedrag van ouders van de 25% kinderen met een moeilijk temperament veranderde positief onder invloed van BoekStart. Op een vragenlijst over gedrag die is afgenomen toen hun baby acht maanden oud was, rapporteerden de ouders van deze kinderen veel negatief gedrag tijdens eten, wassen en spelen. Gegevens die een jaar later met de LENA³ werden verzameld, bevestigen dat deze moeilijke kinderen buitensporig veel aandacht trekken en vaak getroost en gesust moeten worden. BoekStart bevordert dat ook deze ouders die zonder BoekStart hun baby zelden voorlezen, onder invloed van BoekStart toch vroeg gaan voorlezen, ondanks de vaak negatieve reacties van hun kind. Wellicht doordat zij door ervaringen met BoekStart gaan beseffen hoe belangrijk positieve verbale interacties kunnen zijn.

Goed voor cognitieve ontwikkeling

Versnelt BoekStart de cognitieve ontwikkeling van baby's? Als kinderen rond vijftien maanden de eerste woordjes gaan zeggen, is ouders gevraagd om op een lijst met een 50-tal woorden aan te geven welke hun baby al verstaat en zegt. Kennis van woorden is op deze leeftijd de beste indicator voor de taal- en cognitieve ontwikkeling. Verrassend is dat, als kinderen pas vijftien maanden oud zijn, al een klein maar significant effect van BoekStart op de woordenschat werd gevonden. Voor zover bekend is een zo vroeg effect van voorlezen

¹ BoekStart is ontwikkeld door Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken, is onderdeel van het programma Kunst van Lezen en wordt gefinancierd door OCW.

² Vanaf voorjaar 2010 wordt er wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van BoekStart door de Universiteit Leiden (Promovendus Heleen van den Berg en Hoogleraar Adriana Bus). Hoofddoel van het onderzoek is testen of het 'loont' om baby's voor te lezen. Onderzocht wordt of een voorleesinterventie als BoekStart naast effecten op korte termijn, zoals meer activiteit rond boekjes en meer Bibliotheekbezoek, ook effecten op lange termijn sorteert op voorlezen en woordenschat.

³ Dit is een klein apparaatje dat kan registreren hoeveel kinderen, gespreid over een hele dag, zeggen en hoeveel volwassenen tegen hen praten.

nog niet eerder experimenteel aangetoond! Met 22 maanden zijn de effectgroottes sterker, wellicht omdat voorlezen dan een routine is geworden. Het plezier in boekjes neemt doorgaans alleen maar toe en als daardoor steeds meer wordt voorgelezen, wordt voorlezen een steeds sterkere prikkel voor de cognitieve ontwikkeling.

In de groep moeilijke baby's die doorgaans zonder BoekStart heel weinig wordt voorgelezen, is het effect van voorlezen het grootst. Deze groep BoekStartbaby's scoort zelfs een halve standaarddeviatie hoger op de woordenlijst dan een even grote groep moeilijke baby's die niet meedoet met BoekStart. Zowel op 15 als 22 maanden kon een effect van deze omvang worden aangetoond. BoekStart benadert daarmee de effectgroottes op woordenschat die werden gevonden in experimenten en meta-analyses in oudere leeftijdsgroepen (3 – 20 jaar). Dit ondanks het feit dat dan gemiddeld veel meer tijd aan voorlezen of zelf lezen wordt besteed.